

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 lutego 2023r. znak (...), nr sprawy (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił S. O. prawa do odsetek od zasiłku chorobowego wypłaconego za okres 10 września 2013r. – 21 października 2013r. oraz zasiłku macierzyńskiego wypłaconego za okres 22 października 2013r. – 31 marca 2014r. wskazując, iż ubezpieczona dobrowolnie dokonała zwrotu uprzednio wypłaconych jej świadczeń przed uprawomocnieniem się decyzji organu zobowiązującej do takiego zwrotu, która to decyzja ostatecznie uległa zmianie na korzyść S. O. w postępowaniu sądowym. Świadczenie wypłacono ponownie, zdaniem organu terminowo.

Ubezpieczona wniosła odwołanie od tej decyzji domagając się zmiany rozstrzygnięcia organu poprzez przyznanie jej odsetek od objętych decyzją świadczeń za okres 11 sierpnia 2017r. – 28 listopada 2017r. i podnosząc, że zwróciła świadczenie po prawomocnym wyroku wyłączającym ją z ubezpieczeń, nie działała zatem dobrowolnie.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Obie strony wystąpiły o koszty procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

S. O. została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych, w tym chorobowego od 10 czerwca 2013r. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S..

Niesporne

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wypłacił ubezpieczonej z tego tytułu ubezpieczenia zasiłek chorobowy za okres 10 września 2013r. – 21 października 2013r. oraz zasiłek macierzyński za okres 22 października 2013r. – 31 marca 2014r. Wypłata świadczeń miała miejsce w okresie korzystania przez S. O. najpierw ze zwolnień lekarskich, a potem urlopu macierzyńskiego.

Niesporne, nadto karta zasiłkowa – nienumerowane, dwie pierwsze karty w pliku akt zasiłkowych

W okresie wypłaty świadczeń Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., po przeprowadzonym postępowaniu wyjaśniającym, ustalił decyzją nr (...) z 7 kwietnia 2014r., że S. O. nie podlega ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek (...) spółki z o.o. w S. od 10 czerwca 2013r.

Prawidłowość tej decyzji była badana w postępowaniu sądowym zainicjowanym odwołaniami płatnika składek i ubezpieczonej.

Wyrokiem z 23 grudnia 2015 r. sygn. akt VI U 1122/14 Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił wskazaną decyzję ustalając, że S. O. podlegała ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. od 10 czerwca 2013r. na warunkach umowy o pracę z 10 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z 27 kwietnia 2017 r. sygn. akt III AUa 252/16 zmienił jednak rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego i odwołania oddalił.

Wyrok ten został uchylony przez Sąd Najwyższy 5 grudnia 2018r. z jednoczesnym przekazaniem sprawy sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

Podobnie postąpił Sąd Najwyższy z kolejnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 października 2019r. sygn. akt III AUa 573/18, w którym, jak i w poprzednim wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie został zmieniony, a odwołania oddalone.

Prawomocnym wyrokiem z 26 maja 2022 r. sygn. akt III AUa 138/22 Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 23 grudnia 2015r. sygn. akt VI U 1122/14.

Od tego wyroku kasacji nie wywiedziono.

Niesporne, a nadto dokumenty w aktach VI U 1122/14 Sądu Okręgowego w Szczecinie - wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z 23 grudnia 2015 r. wraz z uzasadnieniem – k.217, 221-231, wyroki Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27 kwietnia 2017r. sygn. akt III AUa 252/16, z 9 października 2019r. III AUa 573/18, z 26 maja 2022 r. sygn. akt III AUa 138/22 wraz z uzasadnieniami – k. 282, 287 – 295, 430, 440-455 , 533, 541-558 , wyroki Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2018r. sygn. akt III UK 193/17 i z 25 stycznia 2022r. sygn. akt III USKP 104/21 z uzasadnieniami - k. 335 – 341, 493 – 500, decyzja (...) Oddziału w S. z 7 kwietnia 2014r. – nienumerowanych 7 ostatnich kart w aktach zasiłkowych

Postępowanie wyjaśniające doprowadziło organ nie tylko do wyłączenia S. O. z ubezpieczeń społecznych, ale i do wydania 29 kwietnia 2014r. dwóch decyzji dotyczącej świadczeń za okres je poprzedzających.

Pierwsza z nich odmawiała S. O. prawa do zasiłku chorobowego za okres 10 września 2013r. – 21 października 2013r. i zasiłku macierzyńskiego za okres 22 października 2013r. – 31 marca 2014r., druga zobowiązywała płatnika składek – (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w S. do zwrotu wypłaconych ubezpieczonej za wskazane okresy świadczeń z ubezpieczenia chorobowego w wysokości 291 948, 51 zł wraz z odsetkami w wysokości 11 863, 13 zł.

Niesporne, nadto decyzja (...) Oddziału w S. z 29 kwietnia 2014r. znak (...) - k. 19 – 21 z kolei karty akt zasiłkowych, wyrok tutejszego sądu z 25 sierpnia 2022r. wydany w sprawie IX U 370/14 – k. 301 – 302 wraz z uzasadnieniem k. 317 – 327 akt IX U 370/14,

Ubezpieczona i płatnik składek wnieśli odwołania od wskazanych decyzji -S. O. od decyzji dotyczącej prawa do świadczeń, a spółka (...) od decyzji obligującej ją do zwrotu wypłaconych ubezpieczonej kwot. Sprawy zainicjowane tymi odwołaniami, po ich połączeniu, toczyły się przed tutejszym sądem pod sygnaturą akt IX U 370/14.

Postępowanie zostało zawieszono postanowieniem sądu z 11 lipca 2014r. na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. do czasu zakończenia sporu sądowego w przedmiocie podlegania S. O. ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w spółce (...).

W dniu 23 sierpnia 2017r. postępowanie w sprawie zostało podjęte w związku z prawomocnym wyrokiem Sadu Apelacyjnego w Szczecinie sygn. akt III AUa 252/16 z 27 kwietnia 2017r.

Na uzasadniony skargą konstytucyjną od prawomocnego wyroku wydanego w sprawie III AUa 252/16 wnioski pełnomocnika odwołujących się sąd 8 listopada 2017r. ponownie zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Do kolejnego podjęcia postępowania doszło 12 grudnia 2019r. w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 października 2019r. sygn. akt III AUa 573/18.

I tym razem pełnomocnik odwołujących się wystąpił o zawieszenie postępowania wskazując na skargę konstytucyjną od prawomocnego orzeczenia. Wniosek ten został uwzględniony przez sąd postanowieniem z 14 stycznia 2020r.

Po podjęciu postępowania 11 lipca 2022r. tutejszy sąd wyrokiem z 25 sierpnia 2022r. zmienił zaskarżone decyzje przyznając S. O. prawo do zasiłku chorobowego za okres 10 września 2013r. – 21 października 2013r. i zasiłku macierzyńskiego za okres 22 października 2013r. – 31 marca 2014r. oraz ustalając, że płatnik składek (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. nie ma obowiązku zwrotu zasiłków: chorobowego i macierzyńskiego wypłaconych S. O. za łączny okres 10 września 2013r. - 31 marca 2014r.

Uzasadnienie wyroku zostało doręczone pełnomocnikowi odwołujących się 28 września 2022r., a pełnomocnikowi organu 14 września 2022r.

Apelacji nie wywiedziono, natomiast wnoszący odwołanie zaskarżyli zażaleniem zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Jeszcze przed rozpoznaniem tego zażalenia organowi rentowemu wypożyczono na jego wniosek 12 października 2022r. akta zasiłkowe.

18 stycznia 2023r. tutejszy sąd stwierdził, że wyrok w zakresie kosztów procesu jest prawomocny od 25 listopada 2022r., natomiast w pozostałej części, w tym co do zmian decyzji, 13 października 2022r.

Niesporne, nadto dokumenty w aktach IX U 370/14 – odwołania – k. 2- 8, 51 – 58, postanowienia z 11 lipca 2014r. o połączeniu spraw i o zawieszeniu postępowania – k. 48, 112, postanowienie z 23 sierpnia 2017r. – k. 177, postanowienie z 8 listopada 2017r. – k. 185, postanowienie z 12 grudnia 2019r. – k. 227, postanowienie z 14 stycznia 2020 – k. 239, postanowienie z 11 lipca 2022r. – k. 291, wnioski o zawieszenie postępowania – k. 182, 237, wyrok z 25 sierpnia 2022r. – k. 301 – 302 wraz z uzasadnieniem k. 317 – 327 , wnioski o uzasadnienie – k. 309, 315, potwierdzenia odbioru wyroku z uzasadnieniem – k. 332, 333, zażalenie – k. 335 – 337, wniosek o wypożyczenie akt – k. 334 potwierdzenie odbioru akt zasiłkowych – k. 344, zarządzenie z 18 stycznia 2023r. – k. 367

10 sierpnia 2017r. S. O. zwróciła organowi rentowemu wypłacone jej uprzednio świadczenia z ubezpieczenia chorobowego za łączny okres 10 września 2013r. – 21 października 2013r. w kwocie 291 948, 51 zł.

Niesporne

Organ dokonał ponownej wypłaty wskazanych świadczeń na rzecz ubezpieczonej w dniu 28 listopada 2022r.

Niesporne, nadto karta zasiłkowa – dwie pierwsze karty akt zasiłkowych

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Odwołanie nie podlegało uwzględnieniu.

Stan faktyczny w tej sprawie leżał w całości poza sporem. Spornym jedynie pozostawało, czy ziszczy się przesłanki warunkujące przyznanie ubezpieczonej prawa do odsetek od świadczeń uprzednio wypłaconych, następnie zwróconych wobec odmowy prawa do nich i znów przekazanych S. O., za okres, gdy środki finansowe pozostawały w dyspozycji organu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (na dzień decyzji t.j. Dz. U. 2022.1009) zwanej dalej ustawą systemową, jeżeli ZUS – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

W ocenie sądu wskazany przepis nie znajduje zastosowania w realiach tej sprawy, brak zaś w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych innej podstawy do wypłaty ubezpieczonej odsetek. Ewentualna odpowiedzialność organu na innej podstawie nie mogła podlegać ocenie tutejszego sądu w sprawie zainicjowanej odwołaniem od decyzji (sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych).

Choć przez nieustalenie prawa do świadczenia, o jakim mowa w przytoczonym przepisie ustawy systemowej, należy rozumieć zarówno niewydanie w terminie decyzji w przedmiocie prawa do świadczenia, jak i wydanie decyzji odmawiającej świadczenia mimo spełnienia przez ubezpieczonego warunków do jego uzyskania. (por. chociażby wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2001r. II UKN 402/00 OSNP 2002/20/501), to dla zastosowania regulacji nie

jest wystarczające wydanie przez organ 29 kwietnia 2014r. błędnej (co potwierdził wyrok tutejszego sądu wydany w sprawie IX U 307/14) decyzji odmawiającej S. O. zasiłków chorobowego i macierzyńskiego.

Decyzja o braku prawa do świadczeń zaskarżona w postępowaniu IX U 307/14 była pierwszym formalnym rozstrzygnięciem w sprawie zasiłków chorobowego i macierzyńskiego należnych S. O. za okres 10 września 2013r. – 31 marca 2014r. Wcześniej żadne decyzje zasiłkowe nie zostały wydane, jako że przyznanie zasiłków następuje w praktyce wyłącznie w drodze ich wypłaty. Decyzję z 29 kwietnia 2014r. należy jednak rozpatrywać w kategorii nie pierwszorazowego, a ponownego ustalenia prawa do świadczeń. Skoro bowiem organ wypłacał zasiłki chorobowy i macierzyński, to musiał początkowo stwierdzić wystąpienie po stronie S. O. przesłanek warunkujących prawo do tych świadczeń.

Wskazane w art. 85 ust. 1 ustawy systemowej nieustalenie prawa do świadczenia nie obejmuje, zdaniem sądu, decyzji odmownej wydanej po uprzednim pozytywnym rozstrzygnięciu o świadczeniu czy w drodze decyzji i wypłaty czy samej wypłaty.

Skoro ustawodawca powiązał prawo do odsetek z niewypłaceniem w terminie świadczenia czy nieustaleniem do niego prawa, to przyjął odpowiedzialność odsetkową organu wyłącznie w przypadku niezapewnienia ubezpieczonemu we właściwym terminie należnych mu świadczeń. Taki bowiem skutek ma co do zasady nieustalenie prawa do świadczeń, w tym przez wydanie decyzji odmownej.

Za przyjęciem, że prawo do odsetek związane jest z brakiem wypłaty świadczeń przemawiają i regulacje wydanego w oparciu o delegację ustawową zawartą w art. 85 ust. 2 ustawy systemowej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 99.12.104). Już w § 1 ust. 1 mowa o odsetkach „za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub w wypłaceniu świadczeń”, z kolei w § 2 wskazano, że odsetki wypłaca się za okres „od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń” (§ 2 ust. 1), a gdy przepisy odnoszące się do świadczeń danego rodzaju przewidują termin na wydanie decyzji „okres opóźnienia liczy się od dnia następującego po upływie terminu na wydanie decyzji” (§2 ust. 2). Regulacje te wskazują, że chodzi o sytuacje, gdy organ nie wypłaca w terminie świadczeń na rzecz ubezpieczonego.

W niniejszej sprawie nie ma to miejsca. Ubezpieczonej wypłacano bowiem na bieżąco zarówno zasiłek chorobowy, jak i macierzyński, od których obecnie dochodzi odsetek.

Następcza odmowa prawa do świadczeń ze zobowiązaniem do ich zwrotu nie zmieniła samodzielnie (w drodze jednostronnych czynności organu) tej sytuacji. Nie doszło bowiem do przymusowego wyegzekwowania wypłaconych kwot ani do działań ku temu zmierzających wobec zaskarżenia przez ubezpieczoną i płatnika składek decyzji z 29 kwietnia 2014r.

Zwrot kwot stanowiących równowartość otrzymanych świadczeń, wbrew twierdzeniom ubezpieczonej, nie był jej obowiązkiem w dniu 10 sierpnia 2017r. Wprawdzie prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wydany 27 kwietnia 2017r. w sprawie III AUa 252/16 przesądzał o braku prawa S. O. do pobranych zasiłków, to już nie o prawidłowości decyzji obligującej do zwrotu świadczeń. Zwrot taki warunkowany jest bowiem świadomym wprowadzeniem organu w błąd (art. 84 ust. 2 pkt 2 i ust. 6 ustawy systemowej). Nadto wyrok ten zaskarżony został kasacją, co rodziło szansę na jego uchylenie (do czego w istocie doszło) i uzyskanie korzystnego rozstrzygnięcia (co też nastąpiło albo dopiero przy trzecim rozpoznawaniu sprawy w II instancji). Choć tutejszy sąd po tym i kolejnym niekorzystnym dla ubezpieczonej i płatnika składek wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie podejmował postępowanie w sprawie IX U 307/14, to na wnioski wnoszących odwołania, motywowane wywiedzeniem skargi kasacyjnej znów je zawieszał. Prawidłowość obu decyzji z 29 kwietnia 2014r. nie była zatem sądownie oceniona. Oczywiście zwrot pobranych zasiłków wydawał się rozsądnym posunięciem, zapobiegał bowiem dalszemu naliczaniu odsetek od bardzo wysokiej kwoty świadczeń, niemniej jednak nie był przez organ narzucony/wymuszony. To ubezpieczona podjęła decyzję o dokonaniu na tym etapie zwrotu kwoty 291 948, 51 zł. Podkreślenia wymaga nadto,

że organ nie wydał żadnej decyzji obligującej ubezpieczoną do zwrotu wskazanej kwoty. Żądanie zwrotu wypłaconych świadczeń kierowane było do płatnika składek na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy systemowej.

Organ nie podjął zatem działań, które na tym etapie pozbawiałyby S. O. należnych jej (jak potem stwierdzono) świadczeń. Decyzje w sprawie świadczeń nie były prawomocne, a ta, która dotyczyła płatnika egzekwowana. Nawet gdyby spółka wykonała decyzję do niej skierowaną, to nie musiałoby to prowadzić do zwrotu pobranych kwot przez S. O.. Przepisy ustawy systemowej nie przewidują sposobu dochodzenia przez płatnika składek od ubezpieczonego kwot otrzymanych przez tego ostatniego zasiłków, które płatnik zwrócił organowi rentowemu. Zastosowanie tu znajdują normy prawa cywilnego. Zwrot świadczeń przez płatnika nie oznacza więc automatycznie obowiązku ich uregulowania na rzecz tego płatnika przez ubezpieczonego.

Gdyby równowartość pobranych przez ubezpieczoną świadczeń zwróciła organowi będąca płatnikiem składek spółka, to po zmianie decyzji obligującej do zwrotu spółka ta nie byłaby uprawniona do dochodzenia odsetek na podstawie art. 85 ust. 1 ustawy systemowej. Także zatem w przypadku S. O. (realizującej obowiązek nałożony na spółkę) ta regulacja nie powinna znaleźć zastosowania.

Mając na uwadze powyższe sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Orzeczenie o kosztach procesu wydano na podstawie art.102 k.p.c. W ocenie sądu w sprawie zachodzą szczególne okoliczności przemawiające przeciwko obciążaniu ubezpieczonej kosztami procesu. Wydane 29 kwietnia 2014r. decyzje (odmawiająca świadczeń i zobowiązująca płatnika do zwrotu pobranych przez ubezpieczoną kwot) były błędne. S. O. przekazała organowi równowartość pobranych świadczeń, którą to kwotą ten dysponował przez okres kilkuletni. Choć zwrot nie był na tym etapie obligatoryjny (ani dla spółki, ani dla ubezpieczonej), to jednak pozostawał, co już wskazywano, rozsądnym posunięciem z uwagi na zatrzymanie naliczania odsetek. Zrozumiałym w tej sytuacji wydaje się dochodzenie przez ubezpieczoną zrekompensowania jej niemożności dysponowania znacznymi środkami finansowymi, nawet jeśli uczyniła to w niewłaściwym trybie.

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...)
3. (...)